

Neçə gündür səni oxuyuram. Elə ki, söz məni tutdu, misra məni sehirlədi, qopa bilmirəm o poetik dünyadan. Taleyimin, duyğularımın, gəncliyimin, həsrətimin, ağrı-acılarımın güzgüsünə çevrilmiş şeirləri oxuduqca cızdaqım çıxır. Bu arada sənin haqqında xalq yazıçısı Elçinin bir fikrini yada salmalı oluram:

"Məndən soruşsalar ki, Telli Pənahqızının poeziyasını iki sözlə necə xarakterizə edərsən, dəyərəm hissələrin poeziyası. Onun poeziyası hissələrlə köklənib və elə buna görə də həmişə sirli, üstüörtülü, bağlı çalarlar meydana çıxır və hər şeirdə yeni bir duyğu, təzə bir nüans sezirsən." O qədər sərrast və dəqiq qiymətdir ki...

Ayrıla bilmədiyim "Yaddaşımın qaval daşı" kitabında məni ilk çəkən bu misraların oldu:

*Çəkmə gözlerini gözümədən, Vətən!
Yoxsa kor olaram, bimar olaram.
Məni səfil sayar hər yoldan ötən,
Ölərəm, itərəm, tar-mar olaram.*

Əslində bu şeiri nə vaxt yazmışsan, bilmirəm. Bildiyim odur ki, sən tar-mar olmuş könlümü bir daha sızlatdın. "Sənsiz dözmərik, ölərik" dedik, amma dirigözlü ölüyə döndük. Bəlkə də gələnlərimiz qocalmaqda, bizim də cismimiz burda, ruhumuz doğulduğumuz yurdda... Sərgərdan bir ömrü yaşamaq zorunda qaldıq. Qəlbimizin ağrıları misralarla kağıza sıxdıq. Beləcə, səni oxuyuram - qəlbimin sarı simi çalınır:

*Sinəsindən dağlanan,
Səhəddir qarmalanan,
Basarətə bağlanan,
Ağrılı yaddaşdır Vətən.*

Vüsali görünməyən bu dəhşətli həsrətin tonqalında ümidinin yamaması məni kövrəltse də, bir qədər də sevindirdi. İnam bütün rəzələt və ayrılıqların qənimidir. "Kaş"ların gerçəkləşdiyi gün mütləq olacaq: "Kaş ki, sənə yetəm, Vətən! Gözlərindən öpəm, Vətən!" Bəlkə onda qəlbimizi didikləyən, dilimizi qabarladan, bizi sarsıntı içində saxlayan,

"Məktublar" silsiləsindən

Səni oxuyuram...

Biz çalan sazların teli qırıldı

kə də təselli üçün belə deyirsən:

*Gah beşikdir, gah da məzar,
Gah ciğirda-izdə azar,
O nağılçı, biz də yazar,
Bölek qəhrini dünyanın.*

Bu qəhr bölünüb sona yetmir axı?! Özün də bunu necə təsirli "Etiraf" etmişən. Oxuduqca, "Nəyin çatdı mənə"nin cavabını axtardım. Yenə də köməyə öz misraların yetişdi: "Dizimi döyüb gedəcəm, sözümü deyib ge-

üstəgəl arzun, diləyin mərhəmətə, insanlığa söykənir: "Demirəm dostların sayı çox olsun, olana sədaqət versən, bəsimdir". Atalar demişkən, dost dostu tən gerek...

Səni oxuyuram. Məhəbbət ünvanlı şeirlərin əbədi bir sevgi dastanıdır. Leylisi bəlli, Məcnunu naməlum... Saf duyğuların, hissələrin xəff bir kədərlə, pəjmürdə ovqatla pıçıldadığı, bəzən də gileylə, etirazla şikayətləndiyi "Ay işığında yazılmış məktub..." bölümündəki şeirlər müəllifin daxili dünyasının əks-sədasıdır. Keçirdiyi təşvişlərin, intizar dolu günlərin, həsrət yüklü ömrün poetik bioqrafiyasıdır: "Ömrümü möhnətlə yarı bölmüşəm, yarı diri qalıb, yarı ölmüşəm..." Bu ağır etirafın ahəngindəki titrək gileylər, incimələr, bəzən də haqlı qınaqlar oxucunu düşündürməyə bilməz. Daşa çırpılan arzuların, quruyan bulaqların, bağlanan qapıların bəisi kimdir? Bəzən belə bir sualı vermək məcburiyyətində qalanda sanki Telli xanım, sənin öz səsinə eşidirəm:

*Bəxt adam deyil ki, başa salasan,
Çətin gündə bərkə-boşa salasan.
Ləp ağzını dağa-daşa salasan,
Görə ki, dərd çəkmək necə zülümdür.*

Tellican, sənin qəlbindən, təmiz hissələrin, nisgillərindən doğulan, ayrılıqlara ünvanlanan dərd yüklü, həsrət mayalı şeirlərin məni çox üzdü. Daxili kədərinin dil açdığı bu misralarda sənin portretini gördüm. Dözümünə, dəyanətinə, səbrinə, pisliliklərin önündə dik dayanmağına "afərin" deyirəm. Çox doğru düşünürsən ki, dünyanı havalı gəzmək, ömrü davalı keçirmək və nəhayət Telli-tək sevdalı yaşamaq nəinki çətin, zülümdür. Bu baxımdan "Qadın" adlı şeirində məhz sənin özünü gördüm:

*Zaman-zaman minbir fikri,
Kələf kimi çözdü qadın.
Bir şirin xatirinə,
Min aciya dözdü qadın.*

Elə "Fələklə söhbət"ində də sən öz misralarıyla vəfasızlığa, yarımçıqlara, daha dəqiq ifadə etsəm duyğusuzlara meydan oxuyaraq kimsəni qınağa çəkmədən bütün yazıları fələyin diktəsinə bağlayırsan. Folklor-dan gələn bu ideyada bir qəlb böyüklüyü və əsil insani düşüncələrin poetik razılışması

Tellican, sənin qəlbindən, təmiz hissələrin, nisgillərindən doğulan, ayrılıqlara ünvanlanan dərd yüklü, həsrət mayalı şeirlərin məni çox üzdü. Daxili kədərinin dil açdığı bu misralarda sənin portretini gördüm. Dözümünə, dəyanətinə, səbrinə, pisliliklərin önündə dik dayanmağına "afərin" deyirəm. Çox doğru düşünürsən ki, dünyanı havalı gəzmək, ömrü davalı keçirmək və nəhayət Telli-tək sevdalı yaşamaq nəinki çətin, zülümdür.

duyulur. Nə səndə günah var, nə məndə, bu fələyin yazısıdır. Məhz sevdini töhmətə çəkməmək, bu, əsil seven qəlbən ən ədalətli hökmüdür:

*Qoy qapını açım fələk,
Zülmətə nur saçım, fələk!
Bəlkə yollar bağlı imiş
Ay qayası yalçın, fələk!*

Necə deyirdi böyük Hüseyn Cavid? "Fələyin yazdığını mən poza bilsəydim, həməni, onu

Flora XƏLİLZADƏ,
əməkdar jurnalist

öz arzumu məramımla yazardım təzədən".

Bilirsen, Telli xanım, tale yazında bir sıra olmalı olmağa bilər. Fələyin yazdığını hələ ki pozan yoxdur. Bu, bəlli, amma çoxuna qismət olmayan bir əbədi sərvətin var. Bu, sənin poetik dünyandır. Heç vaxt sənə xəyanət etməyən, adını ədəbiyyatımıza, şerimizə həkk etdirən istedadındır. Özün demişkən, balına zəhər, nəşənə qəhər, halına birtəhər deyər bilərlər, amma səni danmaq mümkün deyil. Bir misrala demək istədiklərimi təsdiqləyirəm: "Hələ dünya duracaq, mənle qurtaran deyil." Ona görə də ürəyinlə qanlı-bıçaq olmağın faydası yoxdur. Bax bu səbəbdən də o gedən, o vəfasız axtarma, çağırma. Sən əslində bir haqq aşığısan. Kiminsə səsinde ay işığı görün, isti havalarda ürəyi üşüyən, şaxtada alışıb yanan, zalımların önündə sadədil uşaq olan, qıfıllı ürəyinin açarı dənizdə qızıl balıqda qalan, dərnlərə dərdaşı Telli Pənahqızısən! Səni atmaq da olmur, bağışla, düzünü deyəcəm, heç tutmaq da... Bilirsənmi, niyə? Cavabını öz şeirin deyir:

*İlim-ilim itəcəyəm
gözələrinin qarasında,
Bənövşətek bitəcəyəm
Çiçəklərin arasında.
Ay işığı dönəcəyəm
Sağlının arasında.
Gözüm səni axtaracaq,
Tapmayacaq, neyləyirəm?*

Sən tək sevdiklərin deyil, səni sevenləri də qorxudursan, əzizim! Və bu misraları da sənə mən deyirəm:

*Vəfasıza ağlama,
Diriyə yas saxlama!*

Doğrudur, qayadan uçan kəkliyi, əldən qan gəncliyi geri qaytarmaq mümkün deyil! Amma payına təklik yazmağa da haqqın yoxdur! Sənin könül bağladığın, səni ələmə tanıdan,

nəğmələrdə səsləndirən, yaşadan bu söz dünyanı bilsən necə bəhrəli, sehirləyən və qüdrətlidir. Sən bir qıbtə, sən bir pərəstiş ünvanısan, yazmağa, yaratmağa dəyər, Telli xanım! Sən olmaq çoxunun ürəyindən keçər, amma haqq etdiyin söz dağının ətəklərinə də çata bilməzlər...

*Yırtığına yamaq edər fağırı,
Dərd seçəndə gələr dərdin ağrı.
Bəzələrdə qoşa tutmaz sığırı,
Bilinməyən min sirri var dünyanın...*

Səni oxuyuram. Məhəbbət ünvanlı şeirlərin əbədi bir sevgi dastanıdır. Leylisi bəlli, Məcnunu naməlum... Saf duyğuların, hissələrin xəff bir kədərlə, pəjmürdə ovqatla pıçıldadığı, bəzən də gileylə, etirazla şikayətləndiyi "Ay işığında yazılmış məktub..." bölümündəki şeirlər müəllifin daxili dünyasının əks-sədasıdır. Keçirdiyi təşvişlərin, intizar dolu günlərin, həsrət yüklü ömrün poetik bioqrafiyasıdır.

varlığını çürüdən bir xiffətə son qoyula: "Biz bağışlama, Vətən!.." Bu harayın bitəcəyi günə mən əslində inanıram. Sadəcə, ömrün vəfasından üşənirəm. Dönə bilmədiyimiz yurdlara yolların açılacağı o bəxtəvər məqamı bizlər də görədik...

Dünyanın təzadlarına kimlər öz münasibətini bildirməyib? Bu elə bir əbədi mövzudur ki, nəinki şairlərin əksəriyyəti onun faniliyi haqqında təsirli və düşündürücü şeirlər yazıblar, hətta şifahi xalq ədəbiyyatında da maraqlı nümunələr var. Dilimin əzbərinə çevrilən misralar var ki, hər gün mənimlə yol gəlir: "Udar padişahdan gədaya kimi, eyləməz kimsəyə güzeşti, dünya. Dərdini qanana zindan əzabi, nəbzini tutana behişt, dünya!.." Telli xanım, sənin də dünya belə rənglidir. Hər rəngin də öz təsiri var. Oxuduqca, nə gözəl ifadə etmişən, heyretini yaşadım:

*Biz qalan dünyanın beli qırıldı,
Biz çalan sazların teli qırıldı,
Dağ uçdu, çay azdı, seli qırıldı,
Nə səni, nə məni duydu bu dünya.*

Ustadımız Məmməd Arazın məşhur şeirinin şah misraları varlığını titrətdi: "Dünya sənin, dünya mənim, dünya heç kimin". Mənə ünvanladığın "Bu dünyanın" adlı şeirində bəl-

dəcəm..." Biz yaşadacaq söz bizdən sonra. Əslində, bu da bir təsəllidir, bəlkə də özümüzü aldatmaqdır, bilmirəm. Bildiyim odur ki, hər şey-bütün izzət, hörmət, qiymətləndirmə insanın öz sağlığında gözəldir. Ölümlərə verilən dəyər dirilərin özü üçündür. Yenə də səni oxuyuram və düşünürəm:

*Mən ki taleyindən küskün bəriyəm,
Zülmündə işıq yox, tutam yeriyəm.
Qoymurlar gözümü siləm, kiryəm,
Bu nadan adamlar, rəzil adamlar.*

Yelkəni əyilmiş dünya gəmisində ilanların mövcudluğu göyərçinləri sevmək üçündür. Amma neyləyəsən ki "uyub ilanlara düzəlməz dünya". Ona görə də bizə məsləhət gördüyün kimi "nə döyüş, nə də ki savaş onunla, dil tap dolan yavaş-yavaş onunla". Çünki yenə də Məmməd Araz necə deyirdi: "Dünya düzəlmir ki, düzəlmir, baba!"

Səni oxuyuram. Sən Allaha, onun kərəmətinə sığınan, şükranlı, bütün alışıq və yalvarışlarında Rəbbini çağıran qələm sahibisən. Bəlkə də buna görə sənin Ulu Tanrıya ünvanladığın şeirləri oxuduqca ruhi rahatlıq tapırsan. "Bəsimdir" adlı şeirində ilahidən umacağın ürəyimdən xəbər verdi. Şərdən, böhtandan uzaq olmaq arzusu müqəddəs bir hissidir və